

10. Zahorodnij, A.H., Volkov, S.V., Onyschenko, O.S. & Shestopalov, V. M. (2013). Vernadsky V. I. is a scientist, thinker, organizer of science. *Visnyk NAN Ukrainy [Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine]*, vol. 3, pp. 8-37 (in Ukr.).

11. Vernadskij, V.I. (1936-1938). Scientific thought as a planetary phenomenon. A few words about the noosphere. Available at: http://vernadsky.lib.ru/e-texts/archive/thought.html#tth_chAp2 (Accessed 25 Nov 2017) (in Russ.).

12. Shugrin, S.M. (1999). *Kosmicheskaja organizovannost' biosfery i noosfery* [Cosmic organization of the biosphere and noosphere]. Sib.predpriyatje RAN «Nauka», Novosibirsk, 496 p. (in Russ.).

УДК 338.4:330.342.22(477)

В. В. Яцура, к.е.н., професор,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів

ГАРМОНІЗАЦІЯ РИНКОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Анотація

У статті розглядаються найактуальніші проблеми розвитку суспільства у XXI столітті, зумовлені всезростаючими проблемами глобалізації, інформатизації і швидким освоєнням нових технологій. Автор обґрунтовує необхідність формування нової концепції системи управління на основі гармонійних перетворень галузей і сфер економіки й управління.

Маркетингові, логістичні, екологічні напрями гармонійних трансформацій спрямовані на інноваційне світосприйняття інформаційного простору та зміни рівнів економічної топології організованості. Основами нової концепції системи управління мають стати людиноцентризм і система суспільних цінностей.

Ключові слова: економічний розвиток і його суперечності, глобальні проблеми і закономірності розвитку, науково-технологічна революція, голографічна структура Всесвіту, реальний зовнішній і внутрішній світ людини, система управління, філософія організації, стратегія змін мережі економічної топології організованості, гармонійна трансформація суспільства.

В. В. Яцура, к.э.н., профессор,
Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
г. Львов

ГАРМОНІЗАЦІЯ РЫНОЧНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ В ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ

Анотация

В статье рассматриваются актуальные проблемы развития общества в XXI веке, обусловленные всевозрастающими проблемами глобализации, информатизации и быстрым освоением новых технологий. Автор обосновывает необходимость формирования новой

концепции системы управления на основе гармоничных преобразований отраслей и сфер экономики и управления.

Маркетинговые, логистические, экологические направления гармоничных трансформаций направлены на инновационное мировоззрение информационного пространства и изменения уровней экономической топологии организованности. Основой новой концепции системы управления должны стать человекоцентризм и система общественных ценностей.

Ключевые слова: экономическое развитие и его противоречия, глобальные проблемы и закономерности развития, научно-технологическая революция, голографическая структура Вселенной, реальный внешний и внутренний мир человека, система управления, философия организации, стратегия изменений сети экономической топологии организованности, гармоничная трансформация общества.

Постановка проблеми. Незважаючи на досягнення у розвитку теоретичних основ управління, більша частина проектів завершується із значним запізненням, перевитратами бюджетів та урізуванням цілей. Такий негативний результат обумовлений не тільки швидкими і непередбачуваними змінами. Домінантні концепції старої парадигми управління перестали відповідати новим вимогам ділового середовища.

Зрозуміло, що у турбулентному середовищі в умовах пресингу часу і невизначеності необхідно обґрунтувати нову ієрархію цінностей, яка більш повно буде враховувати особливості процесу стратегічного управління. Саме це обумовлює актуальність поставленої проблеми.

В інформаційному суспільстві рекомендується задіяти новий філософський підхід до системи управління. Гармонізаційні перетворення в економіці з точки зору сучасного досягнення рівня знань базуються на неатомістичному та тріадному підходах, які з'ясовують і застосовують реальний мотиваційний механізм у реалізації ідей та процесу визначення сенсу буття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням і проблемам застосування філософських концепцій у розвитку економіки та окремих її галузей присвячені праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких слід виділити Н. Веселаго, Л. Євстігнєєву, К. Поппера, А. А. Мазаракі, Л. Г. Мельника., С. Г. Міхневу, Л. Мізеса, О. Тоффлера, А. А. Чухно.

Втім, питання гармонічних перетворень управлінської системи, зокрема виробничих фондів, робочої сили та технологічних можливостей, в умовах побудови та розвитку інформаційного суспільства ще не достатньо досліджені.

Основною **ціллю** статті є дослідження сутності та спрямованості гармонізації потенціальних ресурсів суспільства щодо здійснення перетворень в економіці України. Розвиток держави та її економіки на

засадах використання філософської основи цінностей, яка базується на моралі, обумовлює актуальність теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Безпрецедентний науковий і технологічний стрибок та освоєння нових технологій відбувається настільки швидко, що вже сьогодні без їх використання не можна уявити розвиток фізики, матеріалознавства, електроніки, хімії, біології, генетики, медицини, фармакології, філософії, психології та інших наук.

Розробка транзисторів, лазерів, зчитування інформації з носіїв, винахід тріода, створення комп'ютерів, телебачення, Інтернету знайшли втілення у різних галузях і сферах життя. Зокрема, у медицині широко використовуються нанотехнології з можливістю проникнення всередину внутрішніх органів людини і діагностування будь-якої хвороби. Поєднання досягнень фізики й медицини започаткувало розвиток молекулярної медицини. Стрімкий розвиток молекулярної генетики призвів до створення проекту «Геном людини» і розробки особистої карти всіх 25 тисяч генів для перевірки на схильність до відповідних хвороб.

Проте науково-технологічна революція спричинила нові проблеми, які загрожують стабільному розвитку людства. Порушення механізмів функціонування навколишнього середовища викликало зміну клімату, наростання кількості руйнівних ураганів та буревіїв, землетрусів, розширення озонових дір в атмосфері, виснаження ґрунтів, засмічення різними відходами земель, водних ресурсів, повітря. Це призводить до величезних матеріальних, людських та моральних втрат.

В умовах бурхливого розвитку та наростання невизначеності, а також швидких змін має бути задіяний новий філософський підхід до системи управління. Гармонійні перетворення в економіці з точки зору досягнень сучасного рівня знань у фізиці, інформатиці, кібернетиці, соціоніки, психології, неатомістичного матеріалізму в біології, логістики й маркетингу в менеджменті базуються на неатомістичному й тріадному підходах, які з'ясовують і застосовують реальний мотиваційний механізм в реалізації ідей та процесу визначення сенсу буття. «Залежно від визначення сенсу буття, – зазначає Григорій Сковорода, – людина встановлює спосіб життя, спосіб свого існування у світі – природньому і соціальному, визначає відповідну стратегію дій» [4]. Отже, чотири плани людського буття є сторонами відповідних вчинків, а вчинок – це осереддя соціального розвитку.

Сучасна фізика вчить, що головним осередком сенсу буття, зокрема матерії кварків, служать якісні перетворення трикутників, що визначають спосіб їх існування. Віталій Тихоплав та Тетяна Тихоплав стверджують, що

«рівносторонній трикутник, відображаючи принцип єдиного простого, задає фрактальну різновидність геному людини, в якому одна клітина живого організму містить всю інформацію про цілий організм, про весь фрактальний характер геометрії природи, тобто просторові інформаційні відношення й форми реального світу» [6].

Фрактали структури просторових інформаційних відношень забезпечують виконання закону єдності і різноманітності світобудови, а також здійснюють можливість стратегічного контролю внутрішньоатомної інформаційної взаємодії. Наталія Гронська висуває думку, що інформаційні взаємодії всередині атома в процесі кількісних змін при збереженні якості розвитку еволюціонують в інформатику. Мова йде про перехід до інформаційного суспільства [1].

Динаміка соціального розвитку формується на основі вдосконалення принципів буття та способів його регулювання. У практичній діяльності цей процес супроводжується розширенням світогляду на основі поглиблення знань та задоволення людських потреб через вдосконалення і розробку нових технологічних процесів. Іншими словами, розвиток суспільства як соціального організму забезпечується через вдосконалення обмінних процесів між природою і суспільством, розробкою і вдосконаленням стратегій розвитку продуктивних сил, використанням сировинних ресурсів та енергетичного потенціалу.

Праця і мислення консолідують потужність думки, гармонізують вібрації слова, поля об'єктів живої і неживої природи. За вченням Григорія Грабового, фізичні тіла – це наслідок поєднання всієї свідомості. Отже, збереження і перетворення сонячної енергії і енергії добротворення людей забезпечує формування нових господарських відношень як синтезу науки, процесів і явищ природи, структуралізації нового інформаційно-економічного потенціалу та реалізації механізму їх розвитку [2].

В інформаційному суспільстві формуються нові підходи до процесів гармонізації потенціальних ресурсів суспільства. Основними чинниками економічного і соціального зростання стають інтелектуальні і духовні ресурси. Потенційні сили суспільства, охоплюючи господарсько-виробничі, інтелектуальні і духовні діяння, поєднують біологічну енергію соціуму з силовим полем планети та встановлюють динамічну рівновагу між виробництвом і споживачем, формуючи відповідні виробничі структури. Це означає, що всі наявні сили народу (матеріальні, інтелектуальні, духовні) гармонійно спрямовуються на підвищення добробуту людства та розбудову демократичного суспільства та держави.

Калокагація потенційних сил суспільства у їх триєдності – це шлях до трансформації суспільства та творення нової моделі соціального розвитку. Вона формується за рахунок розвитку планетарного мислення, екологізації та очищення природи, її ресурсів від забруднення і шкідливих викидів. Еру екологічного землеробства було започатковано розробкою «ефективних мікроорганізмів» ЕМ-1. Мікроорганізми здатні виконувати головні функції живлення рослин, захисту їх від хвороб та оздоровлення ґрунту. Цим було знято проблему стомлюваності ґрунту, ефективно подолано проблему боротьби з пирієм та іншими бур'янами, частково забезпечено очищення стічних вод на території з радіоактивним та техногенним забрудненням [7].

Важливу роль у переході до інформаційного суспільства відіграють процеси демократичних перетворень та встановлення довіри між людьми та до органів влади.

Нові підходи до забезпечення економічної реформи можуть успішно реалізовуватися в Україні за допомогою існуючої методичної бази менеджменту, логістики, маркетингу й метаекономіки. Для цього мають бути розроблені механізми стратегії гармонійних перетворень духовного, біологічного і технічного українського інформаційно-економічного розвитку. Управлінські структури забезпечать раціональне й гармонійне поєднання виробничих фондів, робочої сили і технологічних можливостей. Ефективність роботи підприємств залежить від наявності добре продуманої стратегії економічного і соціального розвитку підприємств, територій, галузей, сфер та країни загалом.

Організаційно-інституціональною формою реалізації модерного проекту розвитку України та переходу до економіки знань є макротехнології міжгалузевих виробничих комплексів, які будуть каркасом сучасної структурно-промислової політики. Сьогодні вже реалізуються два види макротехнологій: «Україна – транзитна держава» і «Україна – високотехнологічна держава» [5].

Формування економіки знань означає зміну інституційних основ функціонування господарської системи, зміни правил і норм економічної поведінки людей, їхні пріоритети і цінності. Безперервність і виняткова глибина сучасних технологічних змін вимагають адекватного реагування на забезпечення рівноваги й ефективного використання ресурсів. Особливими інститутами, які забезпечують рівновагу між виробництвом і споживанням на основі постійного оновлення інноваційних процесів, виступає держава через цілеспрямовану економічну політику, а ринок – через спонтанні коливання кон'юнктури. Взаємодія цих інститутів повинна забезпечити належне регулювання економіки держави. Заважають цьому

хронічна нестача інвестицій і коштів з бюджету. Перехід від стагнації до економічного зростання гальмується високим рівнем корупції у всіх сферах і галузях економіки. Всеохоплююча корупція руйнує духовність, політику, економіку, освіту, науку, мораль, сім'ю, безпеку держави, природу, техносферу та взаємовідносини між ними.

Електронні декларації засвідчили про корумпованість політиків і народних депутатів. Вони задекларували свої статки на суму 12,5 мільярда гривень, які не перебувають навіть на депозитних банківських рахунках. Працівники НАБУ практично щодня затримують хабарників. Проте розгляд справ гальмується суддівською системою, яка ще до кінця не модернізована. Приблизні підрахунки свідчать, що корупціонери (насамперед депутати, політики, мільярдери) вивезли з України в офшори не менше 60-80 мільярдів доларів США. Зазначене свідчить, що у перших посадових осіб держави відсутня сила волі для створення належних умов для гармонізації за часом проведення економічних і соціальних перетворень життя суспільства.

Україна має також унікальні високі технології в інших сферах і секторах економіки, які здатні забезпечити підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки на основі інновацій. До них належить розвиток військової промисловості, ІТ-технологій та послуг з розробки програмного забезпечення, а також сільськогосподарський комплекс. Саме ці напрями забезпечать перехід України до інформаційного суспільства та економіки знань.

Міжгалузеві комплекси та створення нових кластерів мають бути забезпечені державною підтримкою для регулювання цілісної взаємопов'язаної стратегії заохочення і розвитку відповідних виробництв. Однак у зв'язку із згортанням попиту на наукомістку продукцію, високим рівнем монополізації відповідних галузей внутрішній ринок не створює належних стимулів для розвитку відповідних комплексів. Ефективність виробництва та раціональне використання конкурентних переваг повинно здійснюватися через імпортозаміщення та розвиток внутрішнього ринку, де сальдо імпорту є негативним.

Глобалізація розвитку економічного, соціального, науково-технологічного, культурного й освітнього просторів, надання Україні безвізового режиму прискорює конкуренцію і вплив людських та інтелектуальних ресурсів в інші країни. Кількість їх сьогодні обчислюється в межах від 3 до 7 мільйонів осіб, половина з яких має вищу освіту. До цього треба додати відтік вступників до вишів інших країн. Підрахунки свідчать, що Україна щорічно втрачає величезні кошти від неповернення

додому 1-2 мільйонів своїх громадян. Загальні втрати можуть становити від 300 до 600 мільярдів євро, виходячи з європейської оцінки у 290 тисяч євро на одного працівника.

До цього варто додати ВВП, який висококваліфіковані спеціалісти могли б створити в Україні. Річні втрати ВВП від еміграції одного мільйона працівників сьогодні сягають понад 3,2 мільярдів євро, в тому числі до 1 мільярда євро доходів бюджету [5].

Тому Україні у найближчій перспективі потрібно зменшити відтік кадрів найбільш освіченої частини, створюючи для цього щорічно 200-400 тисяч високооплачуваних місць з оплатою праці 1000-1500 євро на місяць.

Інтегральний індекс людського розвитку розраховується як складова тривалості життя, ВВП на душу населення та рівня освіти. В даний час частка цих складових в інтегральному показнику однакові, кожна займає третину. Проте в перспективі, враховуючи формування економіки знань та вплив освіти на тривалість життя і темпи економічного зростання, частка фактора освіти буде зростати.

Розглянемо інтелектуальні ресурси, які тісно пов'язані з людськими. Вони охоплюють знання, науку, організаційні чинники, здібності людей, їх ініціативу і творчість, створення нових компетенцій за рахунок існуючої бази даних з потоками знань, що вимагає нової оцінки всіх її складників і спільно утворюють систему компетенцій. Тому треба виділити знання, пов'язані патентами з капіталом.

Комбінація знань, пов'язаних з людьми, служить узагальненою базою компетенцій виробничих організацій. При гармонійному підході необхідно оцінювати зміну важливості різних елементів, що формують загальний профіль і ключові компетенції компаній, які виникають на базі основних технологій. У свою чергу підставою для появи останніх є вміння гармонізувати низку технологій навколо знань, потреби запитів споживачів, маркетингової інтуїції, що дозволяє добиватись синергії.

Формування нових компетенцій неможливе без трансформаційних змін в сучасній освіті, зокрема у вищій, які проявляються в переосмисленні всіх аспектів освітньої діяльності. Ера інформатизації, комунікації і інтернаціоналізації вимагає зміни філософії освіти та парадигми педагогічного мислення на основі трансформації практики освіти. Сучасна вища освіта відступає від здобутків науки. Вона є скоріше знаряддям закріплення і відтворення існуючих накопичених соціальних і економічних знань, ніж механізмом формування і вдосконалення індивідуума та його самореалізації. Це вимагає усвідомлення і формування стратегічних завдань освіти, структурування функцій системи освіти (управлінської,

методичної, виховної, викладацької та інші), розробки нових освітніх технологій і методик викладання з позиції сучасних наукових досягнень тощо. Світоглядна функція знань повинна виконувати регулятивну роль у діяльності і поведінці людини, перетворюючи отримані знання в переконання. Особливо це стосується підготовки менеджерів і економістів. Вимагається перегляд набору дисциплін, що викладаються у процесі навчання і побудові програм практичної підготовки, наборі нових методів подання знань і заходів виховного характеру тощо [7].

Управлінська освіта повинна навчити критично мислити й аналізувати роботу в турбулентному і стресовому середовищах, самовдосконалюватись, ставити чіткі цілі для розв'язання проблем.

Зазначений підхід гармонійних перетворень може застосовуватись для створення і використання конкурентного середовища та нових можливостей на ринку.

Розробка нових видів бізнесу формує новий склад розуму більшості керівників бізнесу. В нових умовах компанії повинні постійно рухатися, аналізувати, пропонувати та діяти. Необхідно вміти критично оцінювати існуючі технології та методи управління, розуміти та визначати зміст напрямів споживання, уникати тиранії обслуговуваного ринку і шукати нові можливості для нього.

Такі зміни дозволять компаніям ставити перед собою зовсім нові цілі. В рамках нової парадигми пріоритет отримують підзвітність, чесність і відповідальність, яку сповідують менеджери перед своїми співробітниками і споживачами. Це збільшує довіру до керівників і забезпечує виконання поставлених високих цілей. Компанії не доб'ються активізації своєї діяльності, якщо сфокусують свою увагу тільки на нових технологіях. Активізація діяльності відбудеться тільки у випадку, коли компанії будуть розробляти нові компетенції, а технології розглядатимуть як складову частину [8].

Таким чином в умовах високої турбулентності і стресовості вимагається посилити державний вплив, збільшуючи обсяги державного фінансування управлінської освіти і забезпечити пріоритетний розвиток тієї частини освітнього потенціалу, що посилює вплив на конкурентоспроможність економіки, її інноваційний розвиток у ланцюгу «освіта-дослідження-інноваційний розвиток».

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Моделі і пріоритетні методи стратегічного управління вимагають гармонізації ринкових перетворень з опорою на

цінності. Оскільки управління здійснюється людьми, філософська основа цінностей базується на моралі на методах гуманітарного блоку.

Зазначений підхід побудови гармонізації ринкових перетворень враховує свободу, унікальність, незалежність, темпераментність, що дозволяє індивідуалізувати його серед інших у зазначеній сфері діяльності.

На основі бачення перспективи простіше визначити цілі і цінності організації, щоб зрозуміти, як та якими шляхами рухатись в майбутньому. Такий підхід є міцним фундаментом для формулювання і виконання своєї місії або послідовних у часі місій, щоб знати, що треба робити для наближення до поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Гронська Н. С. Основи гармонійних перетворень в економіці : Монографія / Н. С. Гронська. – Л.: Край, 2006. – 337 с.
2. Грабовий Г. П. Воскресіння і вічне життя – від сьогоднішньої реальності / Г. П. Грабовий. – М. : Видавництво А. В. Калашникова, 2001. – 300 с.
3. Орел С. Диви – невидимки або переселення на інші планети відмінюється / С. Орел // Дзеркало тижня. – 2007. – 8-17 березня. – С. 13.
4. Сковорода Г. Дослідження, розвідки, матеріали: Зб. наук. праць / Г. Сковорода. – К.: Наукова думка, 1992. – 252 с.
5. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : у 3 томах. / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – Т.1. Економіка знань – модернізаційний проект України. – 544 с.
6. Тихоплав В. Гармонія хаосу / В. Тихоплав, Т. Тихоплав. – СПб., 2003. – 340 с.
7. Яцура В. Системна управлінська криза і шляхи її подолання в Україні / В. Яцура // Філософсько-психологічні аспекти духовності в економіці та управлінні : Зб. матеріалів III Всеукраїнської міжнародної науково-практичної конференції. – Львів, 2017. – С. 290-294.
8. Яцура В. Стратегія гармонізації ринкових перетворень в Україні / В. Яцура // Проблема становлення інформаційної економіки в Україні // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції – Л.: Левада, 2017. – С. 180-184.

Volodymyr Yatsura, Candidate of Economic Sciences, Professor,
Lviv Ivan Franko National University, Lviv

HARMONIZATION OF MARKET CONVERSATIONS IN THE ECONOMY OF UKRAINE

Summary

The most topical problems of society development in XXI century that are predefined by grossing processes of globalization, informatization and rapid development of new technologies are examined in the article. The author grounds the necessity of forming a new management system concept based on harmonious changes in economic and management areas.

Marketing, logistics, ecological directions of harmonious transformations that are aimed at innovative perception of information and economic spheres, changes of economic topology of organization are listed in the article. New concept of management system should be based on anthropocentrism and system of social values.

Keywords: economic development and its contradictions, global problems and regularities of development, scientific and technical revolution, holographic structure of the Universe, real external and internal world of human, thought, management system, organizational philosophy, strategy of changes of economic topology of organization, harmonious transformation of society.

References:

1. Hrons'ka, N.S. (2006). *Osnovy harmonijnykh peretvoren' v ekonomitsi* [Basics of harmonious transformations in the economy]. Kraj, Lviv, 337 p. (in Ukr.)
2. Hrabovyj, H.P. (2001). *Voskresinnia i vichne zhyttia – vid s'ohodni nasha real'nist'* [Resurrection and eternal life – from our day our reality]. Vydavnytstvo A.V. Kalashnykova, 300 p. (in Ukr.).
3. Orel, S. (2007). Divi - invisible or relocating to other planets is canceled. *Dzerkalo tyzhnia* [Mirror of the week], March 8-17, pp. 13 (in Ukr.).
4. Skovoroda, H. (1992). *Doslidzhennia, rozvidky, materialy* [Research, intelligence, materials]. Naukova dumka, Kyiv, 252 p. (in Ukr.).
5. Heiets, V.M., Semynozhenko, V.P., Kvasniuk, B.Ye. (2007). *Stratehichni vyklyky XXI stolittia suspil'stvu ta ekonomitsi Ukrainy* [Strategic Challenges of the 21st Century for the Society and the Economy of Ukraine], vol. 1. Phoenix, Kyiv, 544 p. (in Ukr.).
6. Tihoplav, V., Tihoplav, T. (2003). *Garmonija haosa* [Harmony of chaos]. St. Petersburg, 340 p. (in Russ.).
7. Yatsura, V. (2017). System management crisis and ways of overcoming it in Ukraine. *Filosofs'ko-psykholohichni aspekty dukhovnosti v ekonomitsi ta upravlinni. Materialy III Vseukrains'koi mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Philosophical and psychological aspects of spirituality in economics and management. Mat. All-Ukrainian international scientific-practical conference]. Lviv, Ukraine, pp. 290–294 (in Ukr.).
8. Yatsura, V. (2017). Strategy for Harmonization of Market Reforms in Ukraine. *Problema stanovlennia informatsijnoi ekonomiky v Ukraini. Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [The problem of formation of the information economy in Ukraine. Mat. of the international scientific and practical conference]. Lviv, Ukraine, pp. 180–184 (in Ukr.).

